Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (trešā palāta)

2025. gada 1. augustā *

[Teksts labots ar 2025. gada 27. oktobra rīkojumu]

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Dalībvalsts atbildība par Savienības tiesību pārkāpumu – Pietiekami būtisks pārkāpums – Patvēruma politika – Direktīva 2013/33/ES – Standarti starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju uzņemšanai – Liels pagaidu vai starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju pieplūdums – Piekļuves uzņemšanas materiālajiem nosacījumiem neesība – Pamatvajadzības – Izmitināšanas iespēju īslaicīga izsmelšana

Lietā C-97/24

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *High Court* (Augstā tiesa, Īrija) iesniegusi ar 2024. gada 1. februāra lēmumu un kas Tiesā reģistrēts 2024. gada 6. februārī, tiesvedībā

S.A.,

R.J.

pret

Minister for Children, Equality, Disability, Integration and Youth,

Ireland,

Attorney General,

piedaloties

United Nations High Commissioner for Refugees,

TIESA (trešā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs K. Likurgs [*C. Lycourgos*] (referents), Tiesas priekšsēdētājs K. Lēnartss [*K. Lenaerts*], kas pilda trešās palātas tiesneša pienākumus, tiesneši S. Rodins [*S. Rodin*], O. Spinjana-Matei [*O. Spineanu-Matei*] un N. Fengers [*N. Fenger*],

ģenerāladvokāte: L. Medina,

* Tiesvedības valoda – angļu.

sekretāre: R. Stefanova-Kamiševa [*R. Stefanova-Kamisheva*], administratore,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2025. gada 6. februāra tiesas sēdi,

ņemot vērā apsvērumus, ko snieguši:

– S.A. vārdā – *C. O'Dwyer*, *SC*, *C. Smith*, *BL*, un *K. Mannion*, *solicitor*,

– [labots ar 2025. gada 27. oktobra rīkojumu] R.J. vārdā – *P. Brazil*, *SC*, *L. Frawley*, *BL*, *G. Tierney*, *BL*, un *J. Watters*, *solicitor*,

– *Minister for Children, Equality, Disability, Integration and Youth*, *Ireland* un *Attorney General* vārdā – *M. Browne*, *Chief State Solicitor*, *A. Joyce* un *J. Lynch*, pārstāvji, kuriem palīdz *D. Conlan Smyth*, *SC*, *J. Doherty*, *SC*, *J. P. Gallagher*, *BL*, un *A. McMahon*, *BL*,

– *United Nations High Commissioner for Refugees* vārdā – *M. Demetriou*, *KC*, *B. Hoorelbeke*, *advocaat*, un *S. A. Love*, *BL*,

– Itālijas valdības vārdā – *G. Palmieri*, *S. Fiorentino* un *A. Giovannini*, pārstāvji, kuriem palīdz *P. Gentili*, *avvocato dello Stato*,

– Eiropas Komisijas vārdā – *F. Erlbacher*, *F. Ronkes Agerbeek* un *J. Tomkin*, pārstāvji,

noklausījusies ģenerāladvokātes secinājumus 2025. gada 10. aprīļa tiesas sēdē,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt nosacījumus, lai rastos dalībvalsts atbildība par Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2013/33/ES (2013. gada 26. jūnijs), ar ko nosaka standartus starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju uzņemšanai (OV 2013, L 180, 96. lpp.), un Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – "Harta") 1. panta pārkāpumu.

2 Šis lūgums iesniegts saistībā ar diviem strīdiem attiecīgi starp S.A. un R.J., no vienas puses, un *Minister for Children, Equality, Disability, Integration and Youth* (bērnu, līdztiesības, invaliditātes, integrācijas un jaunatnes lietu ministrs, Īrija; turpmāk tekstā – "ministrs"), *Ireland* (Īrija) un *Attorney General* (ģenerālprokurors, Īrija), no otras puses, par lūgumiem atlīdzināt kaitējumu, kas nodarīts S.A. un R.J., nenodrošinot izmitināšanu, pārtiku, ūdeni un citus uzņemšanas materiālos nosacījumus, lai apmierinātu viņu pamatvajadzības pēc starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniegšanas Īrijā.

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

3 Direktīvas 2013/33 11. apsvērums formulēts šādi:

"Būtu jānosaka standarti pieteikuma iesniedzēju uzņemšanai, kas ir pietiekami, lai nodrošinātu viņiem cilvēka cienīgu dzīves līmeni un salīdzināmus dzīves apstākļus visās dalībvalstīs."

4 Šīs direktīvas 2. pantā "Definīcijas" noteikts:

"Šajā direktīvā ir šādas definīcijas:

[..]

g) "uzņemšanas materiālie nosacījumi" ir uzņemšanas nosacījumi, kas ietver mājokli, pārtiku un apģērbu, kurus nodrošina natūrā vai kā finansiālus pabalstus vai talonus, vai kā šo trīs iespēju kombināciju, un dienasnaudu;

[..]."

5 Minētās direktīvas 17. pantā "Vispārīgie uzņemšanas materiālie nosacījumi un veselības aprūpe" paredzēts:

"1. Dalībvalstis nodrošina, ka pieteikuma iesniedzējiem, sagatavojot starptautiskās aizsardzības pieteikumus, ir pieejami materiālie uzņemšanas nosacījumi.

2. Dalībvalstis nodrošina, ka uzņemšanas materiālie nosacījumi sniedz pieteikuma iesniedzējiem atbilstošu dzīves līmeni, kas nodrošina viņu uzturēšanos un aizsargā viņu fizisko un garīgo veselību.

Dalībvalstis nodrošina, ka mazāk aizsargātām personām saskaņā ar 21. pantu, kā arī attiecībā uz minēto personu situāciju, kuras ir aizturētas, ir nodrošināts nepieciešamais dzīves līmenis īpašajā situācijā.

3. Dalībvalstis var nodrošināt visus vai daļu no uzņemšanas materiālajiem nosacījumiem un veselības aprūpi ar noteikumu, ka pieteikuma iesniedzējiem pašiem nav pietiekamu līdzekļu, lai nodrošinātu savam veselības stāvoklim atbilstošu dzīves līmeni un savu uzturēšanos.

[..]

5. Ja dalībvalstis nodrošina materiālos uzņemšanas nosacījumus finansiālu pabalstu vai talonu veidā, to apmēru nosaka, pamatojoties uz līmeni(-ņiem), kuru(-us) attiecīgā dalībvalsts izveidojusi vai nu ar tiesību aktu vai praksē, lai nodrošinātu pienācīgu dzīves līmeni valstspiederīgajiem. Šajā sakarā dalībvalstis pret pieteikuma iesniedzējiem var paredzēt mazāk labvēlīgu attieksmi nekā pret valstspiederīgajiem, jo īpaši, ja materiālais atbalsts daļēji tiek sniegts natūrā vai ja ar minēto(-ajiem) līmeni(-ņiem), ko piemēro valstspiederīgajiem, cenšas nodrošināt augstāku dzīves standartu par to, kas šajā direktīvā paredzēts pieteikuma iesniedzējiem."

6 Šīs direktīvas 18. panta "Uzņemšanas materiālo nosacījumu veidi" 1. un 9. punktā noteikts:

"1. Ja mājokli nodrošina natūrā, tam jābūt vienā no turpmāk minētajiem veidiem vai to kombinācijām:

a) telpas, ko izmanto pieteikuma iesniedzēju izmitināšanai, izskatot starptautiskās aizsardzības pieteikumus, kas sagatavoti pie robežas vai tranzīta zonās;

b) izmitināšanas centri, kas garantē atbilstošu dzīves līmeni;

c) privātmājas, dzīvokļi, viesnīcas vai citas telpas, kas pielāgotas pieteikuma iesniedzēju izmitināšanai.

[..]

9. Pienācīgi pamatotos gadījumos dalībvalstis izņēmuma kārtā var noteikt izmaiņas uzņemšanas materiālajos nosacījumos, kas atšķiras no šajā pantā paredzētajiem, uz saprātīgu laikposmu, kas ir iespējami īss, ja:

[..]

b) parasti pieejamās izvietošanas iespējas uz laiku ir izsmeltas.

Šādi atšķirīgi nosacījumi jebkurā gadījumā nodrošina pamatvajadzības."

Īrijas tiesības

7 *European Communities (Reception Conditions) Regulations 2018*, SI 230/2018 (2018. gada Dekrēts par Eiropas Kopienām (uzņemšanas nosacījumi)) 1. pantā paredzēts, ka uzņemšanas materiālos nosacījumus veido:

"(a) mājoklis, pārtika un saistītie pabalsti natūrā,

(b) dienasnauda un

(c) apģērbs, ko nodrošina finansiāla pabalsta veidā [..]."

8 Šajā pantā arī precizēts, ka "ar vārdu "dienasnauda" apzīmē to uzņemšanas materiālo nosacījumu daļu, kas ir iknedēļas maksājums, kuru [..] piešķir saņēmējam, lai tas varētu segt gadījuma rakstura personīgās izmaksas".

9 Šī dekrēta 4. pantā paredzēts:

"(1) Ņemot vērā šī dekrēta noteikumus, pabalsta saņēmējam ir tiesības uz uzņemšanas materiālajiem nosacījumiem, ja viņam nav pietiekamu līdzekļu, lai sasniegtu atbilstošu dzīves līmeni.

[..]

(5) Izņēmuma kārtā un ievērojot 6. punktu, [ministrs] var nodrošināt uzņemšanas materiālos nosacījumus citādi, nekā paredzēts šajos noteikumos, šādos gadījumos:

(a) ja jāveic saņēmēja īpašo vajadzību novērtējums vai

(b) ja parasti pieejamās izmitināšanas iespējas uz laiku ir izsmeltas.

(6) 5. punktā atļauto uzņemšanas materiālo nosacījumu īstenošanai jābūt

(a) pēc iespējas īsākai un

(b) jāapmierina saņēmēja pamatvajadzības."

Pamatlietas un prejudiciālie jautājumi

10 Afganistānas valstspiederīgais S.A. un Indijas valstspiederīgais R.J. Īrijā iesniedza starptautiskās aizsardzības pieteikumus attiecīgi 2023. gada 15. februārī un 20. martā.

11 Īrijas iestādes katram izsniedza vienreizēju kuponu 25 EUR vērtībā. Tomēr šīs iestādes uzskatīja, ka nevar viņiem piešķirt mājokli, jo patvēruma meklētāju uzņemšanas centri bija pilni, lai arī Īrijā bija pieejami individuālie un pagaidu mājokļi. Tā kā S.A. un R.J. netika izmitināti šādā uzņemšanas centrā, viņiem starptautiskās aizsardzības pieteikumu iesniegšanas dienā nebija tiesību saņemt Īrijas tiesībās paredzēto dienasnaudu starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējiem.

12 S.A. un R.J. nakšņoja uz ielas vai dažkārt kādos nedrošos mājokļos Dublinā (Īrija). Viņi norādīja, ka ne vienmēr bija pietiekami paēduši, ka nevarēja ievērot higiēnu un ka dzīves apstākļu un vardarbības, ar kuru tiem nācās saskarties, dēļ tie bija ārkārtas situācijā. Tomēr S.A. atsevišķos gadījumos varēja saņemt neatliekamo medicīnisko palīdzību.

13 S.A. un R.J. nesekmīgi lūdza Īrijas iestādes atzīt viņu neaizsargātības stāvokli. Mainoties uzturēšanās pabalsta piešķiršanas nosacījumiem, S.A. un R.J. attiecīgi 2023. gada 5. un 20. aprīlī ar atpakaļejošu spēku no viņu starptautiskās aizsardzības pieteikumu iesniegšanas dienas tika piešķirta dienasnauda 38,80 EUR. Viņiem tika arī dota iespēja saņemt pabalstus konkrētu papildu vajadzību segšanai.

14 S.A. un R.J. tika izmitināti attiecīgi 2023. gada 27. aprīlī un 22. maijā.

15 Tad S.A. un R.J. cēla prasības *High Court* (Augstā tiesa, Īrija), kas ir iesniedzējtiesa, pret ministru un ģenerālprokuroru, lūdzot atlīdzināt kaitējumu, kas katram no viņiem esot nodarīts tādēļ, ka nav nodrošināts mājoklis, pārtika, ūdens un citi uzņemšanas materiālie nosacījumi, kas atbilst viņu pamatvajadzībām.

16 Ministrs un ģenerālprokurors šajā tiesā neapstrīdēja, ka jākonstatē valsts tiesību normu, ar kurām īstenota Direktīva 2013/33 un Hartas 1. pants, pārkāpums, jo S.A. un R.J. vairākas nedēļas netika nodrošināti uzņemšanas materiālie nosacījumi.

17 Tomēr tie apgalvo, ka, tā kā šis pārkāpums izriet no nepārvaramas varas gadījuma, to nevarot uzskatīt par "pietiekami būtisku" tās judikatūras izpratnē, kas izriet no 1991. gada 19. novembra sprieduma *Francovich* u.c. (C-6/90 un C-9/90, EU:C:1991:428), kā arī 1996. gada 5. marta sprieduma *Brasserie du pêcheur* un *Factortame* (C-46/93 un C-48/93, EU:C:1996:79), lai būtu pamats saņemt kompensāciju.

18 Neatsaucoties uz finanšu līdzekļu trūkumu, ministrs un ģenerālprokurors norāda, ka starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju izmitināšanas spējas Īrijā tika izsmeltas pēc tam, kad šajā dalībvalstī pēkšņi bija ieradies vēl nepieredzēts trešo valstu valstspiederīgo, kuri lūdza pagaidu vai starptautisko aizsardzību, pieplūdums. Šī iemesla dēļ neprecēti vīrieši, kas nebija neaizsargāti pieaugušie un kas lūdza starptautisko aizsardzību minētajā dalībvalstī, četrus ar pusi mēnešus nesaņēma izmitināšanas piedāvājumus. Tomēr Īrijas iestādes esot pielikušas visas saprātīgās pūles, lai nodrošinātu šo personu izmitināšanu un apmierinātu citas uzņemšanas vajadzības. Tādējādi attiecīgais Savienības tiesību pārkāpums neesot bijis tīšs.

19 S.A. un R.J. vispirms apgalvo, ka tad, ja direktīvas normas, kā tas ir atbilstošo Direktīvas 2013/33 noteikumu gadījumā, formulētas imperatīvi, Savienības tiesības rada dalībvalsts, kura neievēro šajās tiesību normās noteiktos pienākumus, atbildību neatkarīgi no vainas. Turklāt uz nepārvaramu varu nevarot atsaukties, lai attaisnotu absolūtu pamattiesību pārkāpumu. Visbeidzot – Īrijas iestādes šajā gadījumā neesot veikušas visus nepieciešamos pasākumus, lai apmierinātu starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju pamatvajadzības, un esot izdarījušas politisku izvēli koncentrēties uz vispārēju izmitināšanas nodrošināšanu.

20 Iesniedzējtiesa norāda, ka 2020. gadā publicētajā ziņojumā tika lēsts, ka Īrijai jāparedz starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju uzņemšana, plānojot aptuveni 3500 jaunu pieteikumu gadā. Tomēr pēc Krievijas Federācijas iebrukuma Ukrainā no 2022. gada februāra līdz 2023. gada maijam Īrijā ieradās gandrīz 100 000 trešo valstu valstspiederīgo, kuri lūdza pagaidu vai starptautisko aizsardzību, un Īrijas iestādēm bija jāizmitina vairāk nekā 80 000 no tiem. Minētā tiesa uzskata, ka, lai gan šie notikumi, protams, nebija paredzami, nepieciešamība pēc papildu pastāvīgas izmitināšanas kapacitātes pēc kāda laika esot beigusies. Tādējādi no Īrijas iestādēm, kurām bija pietiekami finanšu resursi, varēja sagaidīt, ka tās ne tikai meklēs kolektīvas izmitināšanas risinājumus vidējā termiņā, bet arī veltīs pūles, lai attiecīgajām personām atrastu privātu mājokli, izsniedzot vairāk izmitināšanas kuponu vai sniedzot finansiālu palīdzību, kas būtu lielāka par dienasnaudu, vai arī ieviesīs ārkārtas patvēruma vietas.

21 Ņemot vērā šos apstākļus un Tiesas judikatūru, iesniedzējtiesa šaubās par iespēju atsaukties uz nepārvaramu varu, lai pamatlietās izslēgtu Īrijas atbildību.

22 Šajos apstākļos *High Court* (Augstā tiesa) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai gadījumā, ja "nepārvarama vara" nav minēta kā iespējams iebildums attiecīgajā direktīvā vai īstenošanas dekrētā, šādu iebildumu tomēr var izvirzīt (vai nu kā iebildumu saistībā ar 1996. gada 5. marta spriedumā *Brasserie du pêcheur* un *Factortame* (C-46/93 un C-48/93, EU:C:1996:79) noteiktā kritērija otro daļu vai citādi), kad tiek celta zaudējumu atlīdzības prasība atbilstoši 1991. gada 19. novembra spriedumam *Francovich* u.c. (C-6/90 un C-9/90, EU:C:1991:428) par tāda Savienības tiesībās noteikta pienākuma pārkāpumu, ar kuru indivīdiem tiek piešķirtas tiesības, kas izriet no Hartas 1. pantā ietvertajām pamattiesībām uz cilvēka cieņu?

2) Ja atbilde uz pirmo jautājumu ir apstiprinoša, kādi ir šī iebilduma par nepārvaramu varu parametri un konkrētais tvērums?"

Par prejudiciālajiem jautājumiem

23 Saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru LESD 267. pantā noteiktajā valstu tiesu un Tiesas sadarbības procedūrā Tiesai jāsniedz valsts tiesai lietderīga atbilde, kas ļautu atrisināt strīdu, kuru izskata valsts tiesa. Šajā nolūkā Tiesai vajadzības gadījumā jāpārformulē tai uzdotie jautājumi. Šajā ziņā Tiesai no visas valsts tiesas sniegtās informācijas un tostarp no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu motivācijas ir tiesības nošķirt tos Savienības tiesību elementus, kuriem ir nepieciešama interpretācija, ņemot vērā strīda priekšmetu (skat. spriedumus, 1997. gada 17. jūlijs, *Krüger*, C-334/95, EU:C:1997:378, 22. un 23. punkts, kā arī 2025. gada 25. februāris, *Alphabet* u.c., C-233/23, EU:C:2025:110, 33. punkts).

24 Šajā gadījumā no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet – pamatlietās netiek apstrīdēts, ka Īrijas iestādes, vairākas nedēļas nenodrošinot prasītājiem pamatlietās Direktīvā 2013/33 paredzētos uzņemšanas materiālos nosacījumus, nav izpildījušas šajā direktīvā paredzētos pienākumus.

25 Šādā kontekstā no lūgumā ietvertajām norādēm izriet, ka uzdoto jautājumu mērķis ir vienīgi ļaut iesniedzējtiesai lemt par Īrijas iestāžu argumentu, saskaņā ar kuru to atbildība prasībā par zaudējumu atlīdzību šajā ziņā varētu tikt izslēgta nepārvaramas varas gadījuma iestāšanās dēļ. Precīzāk – šīs iestādes atsaucas konkrēti uz to, ka laikā, kad prasītāji pamatlietā iesniedza starptautiskās aizsardzības pieteikumus, Īrijā parasti pieejamās starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju izmitināšanas iespējas bija izsmeltas pēc tam, kad šajā dalībvalstī pēkšņi bija ieradies vēl nepieredzēts trešo valstu valstspiederīgo, kuri pieteicās pagaidu vai starptautiskajai aizsardzībai, pieplūdums, un šis apstāklis esot bijis neparedzams un nepārvarams. Tomēr minētās iestādes neapgalvo, ka tām būtu objektīvi liegts nodrošināt uzņemšanas materiālos nosacījumus, kas apmierinātu šo trešo valstu valstspiederīgo pamatvajadzības.

26 Ņemot vērā šos apstākļus, jāuzskata, ka ar uzdotajiem jautājumiem, kuri jāizskata kopā, iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai Savienības tiesības jāinterpretē tādējādi, ka dalībvalsts, kas vairāku nedēļu laikā starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējam nav nodrošinājusi piekļuvi Direktīvā 2013/33 paredzētajiem uzņemšanas materiālajiem nosacījumiem, var izvairīties no atbildības saskaņā ar Savienības tiesībām, atsaucoties uz to, ka uz laiku ir izsmeltas izmitināšanas iespējas, kas tās teritorijā parasti pieejamas starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējiem, tāda trešo valstu valstspiederīgo, kuri piesakās pagaidu vai starptautiskai aizsardzībai, pieplūduma dēļ, kas tā būtiskā un pēkšņā rakstura dēļ esot bijis neparedzams un nepārvarams.

27 Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru privātpersonām, kam nodarīts kaitējums ar Savienības tiesību pārkāpumu, kurā vainojama dalībvalsts, ir tiesības uz atlīdzību, ja ir izpildīti trīs nosacījumi, proti, ja pārkāptā Savienības tiesību noteikuma mērķis ir piešķirt tiesības privātpersonām, ja šī noteikuma pārkāpums ir pietiekami būtisks un ja ir tieša cēloņsakarība starp šo pārkāpumu un privātpersonām nodarīto kaitējumu (šajā nozīmē skat. spriedumus, 1996. gada 5. marts, *Brasserie du pêcheur* un *Factortame*, C-46/93 un C-48/93, EU:C:1996:79, 51. punkts, kā arī 2022. gada 22. decembris, *Ministre de la Transition écologique* un *Premier ministre* (Valsts atbildība par gaisa piesārņojumu), C-61/21, EU:C:2022:1015, 44. punkts).

28 No lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka netiek apstrīdēts, ka ar Direktīvas 2013/33 noteikumiem par uzņemšanas materiālajiem nosacījumiem ir piešķirtas tiesības starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējiem, uz kuriem tie attiecas, un ka uzdotie jautājumi neattiecas uz tiešas cēloņsakarības esību starp Īrijas iestāžu pieļauto šo tiesību normu pārkāpumu un prasītājiem pamatlietā nodarīto kaitējumu. Ciktāl šie jautājumi attiecas tātad tikai uz otro no šī sprieduma iepriekšējā punktā minētajiem nosacījumiem, jāatgādina – lai noteiktu, vai pastāv pietiekami būtisks Savienības tiesību pārkāpums, valsts tiesai, kurā celta prasība par zaudējumu atlīdzību, jāņem vērā visi elementi, kas raksturo tajā izskatāmo situāciju. To elementu vidū, kurus šajā ziņā var ņemt vērā, ir pārkāptā noteikuma skaidrība un precizitāte, rīcības brīvības, kas pārkāptajā noteikumā paredzēta valsts iestādēm, apjoms, tas, vai pieļautā pārkāpuma vai radītā kaitējuma pamatā ir nodoms vai nolaidība, un tas, vai iespējamā tiesību kļūda ir vai nav attaisnojama, kā arī apstāklis, ka attiecīgā gadījumā Savienības iestādes nostāja ir varējusi veicināt Savienības tiesībām pretēju pasākumu noteikšanu vai valsts prakses īstenošanu vai turpināšanu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2019. gada 29. jūlijs, *Hochtief Solutions Magyarországi Fióktelepe*, C-620/17, EU:C:2019:630, 42. punkts un tajā minētā judikatūra).

29 Šajā ziņā Tiesa ir precizējusi, konkrētāk, ka Savienības tiesību pārkāpums ir pietiekami būtisks, ja dalībvalsts acīmredzami un būtiski nav ievērojusi savu pilnvaru īstenošanas robežas, un ka situācijā, kad attiecīgajai dalībvalstij ir ievērojami ierobežota rīcības brīvība vai pat tās nav, šāda Savienība tiesību pārkāpuma konstatēšanai var pietikt vien ar Savienības tiesību pārkāpumu kā tādu (šajā nozīmē skat. spriedumus, 1996. gada 23. maijs, *Hedley Lomas*, C-5/94, EU:C:1996:205, 28. punkts, kā arī 1999. gada 15. jūnijs, *Rechberger* u.c., C-140/97, EU:C:1999:306, 50. punkts).

30 Katrā ziņā Savienības tiesību pārkāpums ir pietiekami būtisks, ja tas izdarīts, acīmredzami neievērojot Tiesas judikatūru attiecīgajā jomā (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2019. gada 29. jūlijs, *Hochtief Solutions Magyarországi Fióktelepe*, C-620/17, EU:C:2019:630, 43. punkts un tajā minētā judikatūra).

31 Lai gan principā valsts tiesām jānosaka, vai ir izpildīti nosacījumi, lai iestātos dalībvalsts atbildība par Savienības tiesību pārkāpumu, Tiesa tomēr var precizēt dažus apstākļus, kas šīm tiesām jāņem vērā savā vērtējumā (šajā nozīmē skat. spriedumus, 1996. gada 26. marts, *British Telecommunications*, C-392/93, EU:C:1996:131, 41. punkts, un 2001. gada 18. janvāris, *Stockholm Lindöpark*, C-150/99, EU:C:2001:34, 38. punkts).

32 Šim nolūkam jānorāda, ka Direktīvas 2013/33 17. panta 1. punktā paredzēts, ka dalībvalstīm jānodrošina, lai starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējiem, sagatavojot starptautiskās aizsardzības pieteikumus, būtu pieejami uzņemšanas materiālie nosacījumi.

33 No šīs direktīvas 2. panta g) punkta izriet, ka uzņemšanas materiālie nosacījumi ietver mājokli, pārtiku un apģērbu, kurus nodrošina natūrā vai kā finansiālus pabalstus vai talonus, vai kā šo trīs iespēju kombināciju, un dienasnaudu.

34 Lai kāds arī būtu dalībvalsts izvēlētais šo nosacījumu izpildes veids, šīs direktīvas 17. panta 2. punktā prasīts, lai minētie nosacījumi nodrošinātu starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējiem atbilstošu dzīves līmeni, kas nodrošina viņu uzturēšanos un aizsargā viņu fizisko un garīgo veselību. Šīs pašas direktīvas 17. panta 3. punktā dalībvalstīm tomēr atļauts nodrošināt visus vai daļu no šiem nosacījumiem un veselības aprūpi ar noteikumu, ka pieteikuma iesniedzējiem pašiem nav pietiekamu līdzekļu, lai nodrošinātu veselības stāvoklim atbilstošu dzīves līmeni un savu uzturēšanos.

35 Turklāt Direktīvas 2013/33 17. panta 5. punktā noteikts – ja dalībvalstis nodrošina materiālos uzņemšanas nosacījumus finansiālu pabalstu vai talonu veidā, to apmēru nosaka, pamatojoties uz līmeni(-ņiem), kuru(-us) attiecīgā dalībvalsts izveidojusi, lai nodrošinātu pienācīgu dzīves līmeni valstspiederīgajiem, apzinoties, ka attieksme pret starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējiem var būt mazāk labvēlīga nekā attieksme pret šādiem valstspiederīgajiem. Šajā ziņā no Tiesas judikatūras izriet, ka šādu finansiālo pabalstu vai talonu vērtībai jābūt pietiekamai, lai nodrošinātu cilvēka cienīgu un patvēruma meklētāju veselības stāvoklim atbilstošu dzīves līmeni un viņu uzturēšanos, ļaujot viņiem iegūt mājokli, vajadzības gadījumā – privātajā īres tirgū (pēc analoģijas skat. spriedumu, 2014. gada 27. februāris, *Saciri* u.c., C-79/13, EU:C:2014:103, 42. punkts).

36 Ja dalībvalsts izvēlas nodrošināt mājokli natūrā, tai principā jāievēro virkne īpašu prasību, kas noteiktas Direktīvas 2013/33 18. panta 1.–8. punktā. Tomēr šīs direktīvas 18. panta 9. punkta b) apakšpunktā paredzēts, ka pienācīgi pamatotos gadījumos dalībvalstis izņēmuma kārtā var noteikt izmaiņas uzņemšanas materiālajos nosacījumos, kas atšķiras no 18. pantā paredzētajiem, uz saprātīgu laikposmu, kas ir iespējami īss, ja parasti pieejamās izvietošanas iespējas uz laiku ir izsmeltas. Minētās direktīvas 18. panta 9. punkta nobeigumā noteikts, ka šādi nosacījumi tomēr jebkurā gadījumā nodrošina attiecīgo personu pamatvajadzības.

37 Neatkarīgi no dalībvalsts izvēles starp dažādām Direktīvas 2013/33 17. un 18. pantā paredzētajām iespējām, no Tiesas judikatūras attiecībā uz Padomes Direktīvu 2003/9/EK (2003. gada 27. janvāris), ar ko nosaka obligātos standartus patvēruma meklētāju uzņemšanai dalībvalstīs (OV 2003, L 31, 18. lpp.) – šīs judikatūras atziņas šajā ziņā attiecināmas arī uz Direktīvu 2013/33, kas ir Direktīvas 2003/9 pārstrādātā redakcija, – izriet, ka šo direktīvu vispārējā sistēma, kā arī pamattiesību, it īpaši Hartas 1. panta prasību, saskaņā ar kurām cilvēka cieņa ir jārespektē un jāaizsargā, ievērošana nepieļauj, ka starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējam kaut vai tikai uz laiku tiek liegta minētajās direktīvās paredzēto minimālo standartu aizsardzība (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2012. gada 27. septembris, *Cimade* un *GISTI*, C-179/11, EU:C:2012:594, 56. punkts, kā arī 2014. gada 27. februāris, *Saciri* u.c., C-79/13, EU:C:2014:103, 35. punkts).

38 Konkrētāk – starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju uzņemšanas tīklu noslogotība nevar attaisnot nekādas atkāpes no Savienības tiesībās noteiktajiem minimālajiem standartiem šo pieteikuma iesniedzēju uzņemšanai (pēc analoģijas skat. spriedumu, 2014. gada 27. februāris, *Saciri* u.c., C-79/13, EU:C:2014:103, 50. punkts).

39 No šādi paredzēto Direktīvas 2013/33 17. un 18. panta noteikumu kombinācijas izriet, ka gadījumā, ja īslaicīgi tiek izsmeltas izmitināšanas iespējas, kas tās teritorijā parasti pieejamas starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējiem, dalībvalstij ir izvēle starp divām iespējām.

40 Pirmkārt, ja ir izpildīti šīs direktīvas 18. panta 9. punktā paredzētie nosacījumi, attiecīgā dalībvalsts var nolemt nodrošināt mājokli natūrā bez pienākuma ievērot visas šajā 18. pantā noteiktās prasības, bet jebkurā gadījumā apmierinot attiecīgo personu pamatvajadzības.

41 Otrkārt, ja šī dalībvalsts vairs nevēlas vai nevar nodrošināt uzņemšanas materiālos nosacījumus natūrā, tai šie nosacījumi jāsniedz tādu finansiālu pabalstu vai talonu veidā, kas ir pietiekami, lai nodrošinātu starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju pamatvajadzības, tostarp cilvēka cienīgu un veselības stāvoklim atbilstošu dzīves līmeni, kā arī iztikas līdzekļus (pēc analoģijas skat. spriedumu, 2014. gada 27. februāris, *Saciri* u.c., C-79/13, EU:C:2014:103, 48. punkts).

42 No tā izriet – lai gan dalībvalstīm ir zināma rīcības brīvība, lai noteiktu to nodrošināto uzņemšanas materiālo nosacījumu precīzu formu un pakāpi, tās, acīmredzami un būtiski nepārkāpjot šo rīcības brīvību un acīmredzami nepārkāpjot Tiesas judikatūru, nevar atturēties – kaut vai tikai uz laiku – nodrošināt uzņemšanas materiālos nosacījumus, kas nodrošina tāda starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēja pamatvajadzības, kuram nav pietiekamu līdzekļu, lai nodrošinātu veselības stāvoklim atbilstošu dzīves līmeni un uzturēšanos, tostarp piekļuvi mājoklim.

43 Līdz ar to šāda atturēšanās, šķiet, ir pietiekami būtisks Savienības tiesību pārkāpums šī sprieduma 27. punktā atgādinātās judikatūras izpratnē, pat ja tā notiek situācijā, kad starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējiem parasti pieejamās izmitināšanas iespējas attiecīgās dalībvalsts teritorijā uz laiku ir izsmeltas.

44 Šādā kontekstā, ņemot vērā iesniedzējtiesas uzdotos jautājumus, tomēr jānosaka, vai apstāklis, ka šāda īslaicīga izmitināšanas iespēju izsmelšana, kā to apgalvo Īrija, izriet no tāda būtiska un pēkšņa trešo valstu valstspiederīgo, kuri lūdz pagaidu vai starptautisko aizsardzību, pieplūduma, kas ir neparedzams un nepārvarams, ļautu dalībvalstij, kura nav izpildījusi šī sprieduma 42. punktā atgādinātos pienākumus, izvairīties no atbildības saskaņā ar Savienības tiesībām.

45 Šajā ziņā jāuzsver, pirmkārt, ka izmitināšanas iespēju, kas parasti ir pieejamas starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējiem, pagaidu izsmelšana neatkarīgi no tās cēloņa pati par sevi nenozīmē, ka uzņemšanas materiālo nosacījumu nodrošināšanā finansiālu pabalstu vai talonu veidā, kas ir viena no dalībvalstīm pieejamajām iespējām izpildīt savus pienākumus saskaņā ar Direktīvu 2013/33, ir īpašas grūtības vai tā *a fortiori* izrādās neiespējama.

46 Otrkārt, ja attiecīgā dalībvalsts vēlas nodrošināt uzņemšanas materiālos nosacījumus natūrā, no šī sprieduma 36. punkta izriet, ka Savienības likumdevējs ar šīs direktīvas 18. panta 9. punkta b) apakšpunktu ir ieviesis atkāpes režīmu, kas ar zināmiem nosacījumiem ir piemērojams parasti pieejamo izmitināšanas iespēju īslaicīgas izsmelšanas gadījumā, vienlaikus reglamentējot šīs atkāpes noteikumus. Likumdevējs it īpaši ir noteicis dalībvalstīm pienākumu sasniegt rezultātu, kura mērķis ir "jebkurā gadījumā" nodrošināt attiecīgajiem starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējiem viņu pamatvajadzību apmierināšanu, tādējādi izslēdzot iespēju, ka dalībvalstis, kuras īsteno šo atkāpes režīmu, varētu izvairīties no šajā nolūkā nepieciešamo garantiju sniegšanas.

47 Šajā ziņā jānorāda, ka Direktīvas 2013/33 18. panta 9. punkta b) apakšpunkta formulējumā nav nevienas norādes, kas liecinātu, ka tā būtu jāizslēdz, ja parasti pieejamo izmitināšanas iespēju pagaidu izsmelšana ir saistīta ar tādu būtisku un pēkšņu trešo valstu valstspiederīgo, kuri lūdz pagaidu vai starptautisko aizsardzību, pieplūdumu, kas ir neparedzams un nepārvarams.

48 Turklāt šajā tiesību normā skaidri paredzēts, pirmkārt, ka ar to ieviestā atkāpe var tikt īstenota tikai "pienācīgi pamatotos gadījumos izņēmuma kārtā" un, otrkārt, ka šajā kontekstā veiktie pasākumi jāpiemēro "uz saprātīgu laikposmu, kas ir iespējami īss".

49 Ņemot vērā kumulatīvās prasības, kurām tādējādi pakļauta Direktīvas 2013/33 18. panta 9. punkta b) apakšpunkta piemērošana, jāuzskata, ka ar šo tiesību normu ieviestais atkāpes režīms ir piemērojams, ja pietiekami rūpīga dalībvalsts objektīvi nevarēja izvairīties no to izmitināšanas iespēju pagaidu izsmelšanas, kas parasti ir pieejamas starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējiem. Tādēļ, kā ģenerāladvokāte norādījusi secinājumu 44. punktā, šis atkāpes režīms it

īpaši piemērojams gadījumos, kad parasti pieejamo izmitināšanas iespēju pagaidu izsmelšana ir sekas tādam būtiskam un pēkšņam trešo valstu valstspiederīgo, kuri lūdz pagaidu vai starptautisko aizsardzību, pieplūdumam, kas ir neparedzams un nepārvarams.

50 Turklāt Tiesa jau nospriedusi, ka, pieņemot Direktīvas 2013/33 18. panta 9. punktu, Savienības likumdevējs ir arī raudzījies, lai tiktu ņemta vērā situācija, kurā dalībvalstij būtu jāsaskaras ar ļoti ievērojamu starptautiskās aizsardzības pieteikumu skaita pieaugumu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2020. gada 17. decembris, Komisija/Ungārija (Starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju uzņemšana), C-808/18, EU:C:2020:1029, 222. un 223. punkts), kas var būt neparedzams un nepārvarams (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2017. gada 6. septembris, Slovākija un Ungārija/Padome, C-643/15 un C-647/15, EU:C:2017:631, 114. punkts).

51 Situācijās, kurās Savienības likumdevējs pieņēmis noteikumus, kuru mērķis ir definēt režīmu, kas uzliek noteiktus pienākumus attiecībā uz rezultātu gadījumā, ja iestājas neparedzami vai nepārvarami notikumi vai kāds cits risks, neatkarīgi no šo notikumu vai šī riska cēloņiem, no Tiesas judikatūras izriet, ka no šiem pienākumiem nevar atkāpties, atsaucoties uz šādu notikumu iestāšanos vai risku, uz ko attiecas konkrētais režīms (šajā nozīmē skat. spriedumus, 1999. gada 15. jūnijs, *Rechberger* u.c., C-140/97, EU:C:1999:306, 74. un 75. punkts, kā arī 2023. gada 8. jūnijs, *UFC – Que choisir* un *CLCV*, C-407/21, EU:C:2023:449, 56. un 57. punkts).

52 Tādējādi, nepārkāpjot Direktīvas 2013/33 18. panta 9. punkta b) apakšpunktā noteiktā atkāpes režīma mērķi kā tādu un neatņemot tam lietderīgo iedarbību, nevar pieļaut, ka dalībvalsts var pamatot no šīs atkāpes sistēmas izrietošo pienākumu, it īpaši pienākuma "jebkurā gadījumā" apmierināt attiecīgo personu pamatvajadzības, nepiemērošanu, atsaucoties uz notikuma iestāšanos, kuram pakļauta minētā atkāpes režīma piemērošana, proti, pagaidu izmitināšanas iespēju izsmelšana, kas parasti ir pieejama starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējiem, tostarp tad, ja tas izriet no tāda būtiska un pēkšņa trešo valstu valstspiederīgo, kuri lūdz pagaidu vai starptautisko aizsardzību, pieplūduma, kas ir neparedzams un nepārvarams.

53 Tāpat nevar piekrist, ka atsaukšanās uz šāda notikuma iestāšanos ļautu konstatēt, ka Direktīvā 2013/33 paredzēto pienākumu neizpilde nav pietiekami būtiska, lai varētu piešķirt tiesības uz kompensāciju. Šāds risinājums, liedzot starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējiem viņu efektīvas tiesību aizsardzības tiesā būtisku elementu, apdraudētu direktīvas 18. panta 9. punkta b) apakšpunkta efektivitāti un it īpaši šajā tiesību normā paredzēto pienākumu sasniegt rezultātu attiecībā uz šo pieteikuma iesniedzēju pamatvajadzību apmierināšanu, kura mērķis ir nodrošināt Hartas 1. pantā garantētās cilvēka cieņas ievērošanu.

54 Turklāt šajā gadījumā jākonstatē, ka no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu vai no tiesvedības Tiesā neizriet, ka Īrija būtu pierādījusi, ka pēc trešo valstu valstspiederīgo, kuri lūdz pagaidu vai starptautisko aizsardzību, pieplūduma, uz ko tā atsaucas, tā vai nu viņiem nevarēja nodrošināt mājokli ārpus sistēmas, kas parasti ir paredzēta šādu trešo valstu valstspiederīgo izmitināšanai, vajadzības gadījumā īstenojot Direktīvas 2013/33 18. panta 9. punkta b) apakšpunktā paredzēto atkāpi, vai, ja tas nav iespējams, piešķirt viņiem finansiālus pabalstus vai talonus, kas ir pietiekami, lai viņiem nodrošinātu cilvēka cienīgus dzīves apstākļus.

55 Šajā ziņā iesniedzējtiesa – gluži pretēji – norāda, ka nav strīda par to, ka pamatlietās Īrijas iestāžu rīcībā bija pietiekami līdzekļi, lai nodrošinātu uzņemšanas materiālos nosacījumus starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējiem, un ka Īrijā bija pieejami mājokļi.

56 No tā izriet, ka šīs lietas neattiecas uz situāciju, kurā būtu pierādīts, ka neparedzama un nepārvarama notikuma iestāšanās objektīvi būtu liegusi dalībvalstij nodrošināt uzņemšanas materiālos nosacījumus natūrā, tostarp saskaņā ar Direktīvas 2013/33 18. panta 9. punktā paredzēto atkāpes režīmu, vai finansiālu pabalstu vai talonu veidā atbilstoši šī sprieduma 40. un 41. punktā atgādinātajai kārtībai. Tādēļ, lai iesniedzējtiesa varētu izspriest pamatlietas, nešķiet nepieciešams noteikt, vai šī dalībvalsts šādā situācijā varētu pamatoti atsaukties uz nepārvaramas varas gadījuma iestāšanos, lai izvairītos no savas atbildības saskaņā ar Savienības tiesībām.

57 Ņemot vērā visus iepriekš minētos apstākļus, uz uzdotajiem jautājumiem jāatbild, ka Savienības tiesības jāinterpretē tādējādi, ka dalībvalsts, kas vairāku nedēļu laikā nav nodrošinājusi starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēja piekļuvi Direktīvā 2013/33 paredzētajiem uzņemšanas materiālajiem nosacījumiem, nevar izvairīties no atbildības saskaņā ar Savienības tiesībām, atsaucoties uz to, ka uz laiku ir izsmeltas izmitināšanas iespējas, kas tās teritorijā parasti pieejamas starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējiem, tāda būtiska un pēkšņa trešo valstu valstspiederīgo, kuri lūdz pagaidu vai starptautisko aizsardzību, pieplūduma dēļ, kas ir neparedzams un nepārvarams.

Par tiesāšanās izdevumiem

58 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība izriet no tiesvedības, kas notiek iesniedzējtiesā, tāpēc tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (trešā palāta) nospriež:

Savienības tiesības jāinterpretē tādējādi, ka dalībvalsts, kas vairāku nedēļu laikā nav nodrošinājusi starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēja piekļuvi Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā 2013/33/ES (2013. gada 26. jūnijs), ar ko nosaka standartus starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju uzņemšanai, paredzētajiem uzņemšanas materiālajiem nosacījumiem, nevar izvairīties no atbildības saskaņā ar Savienības tiesībām, atsaucoties uz to, ka uz laiku ir izsmeltas izmitināšanas iespējas, kas tās teritorijā parasti pieejamas starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējiem, tāda būtiska un pēkšņa trešo valstu valstspiederīgo, kuri lūdz pagaidu vai starptautisko aizsardzību, pieplūduma dēļ, kas ir neparedzams un nepārvarams.

[Paraksti]